

BEZPIECZEŃSTWO MIĘDZYNARODOWE POLSKI W DOBIE GLOBALIZACJI – WYZWANIA I ZAGROŻENIA

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo narodowe, bezpieczeństwo międzynarodowe, globalizacja, terroryzm, Rzeczpospolita Polska, Stany Zjednoczone, Unia Europejska, Pakt Północno-Atlantycki, Unia Europejska, migracja, Stany Zjednoczone Ameryki

STRESZCZENIE

Artykuł definiuje pojęcie bezpieczeństwa jako podstawowej potrzeby, nie tylko człowieka, ale i grup społecznych, a także istotną potrzebą państwa i systemów międzynarodowych. Omawia wpływ globalizacji na bezpieczeństwo międzynarodowe Polski, a także przedstawia zarówno wyzwania, jak i zagrożenia, które nadają kształt współczesnemu, szeroko pojętemu bezpieczeństwu RP. Globalizacja przynosi krajom wiele korzyści i zagrożeń. Jest obiektywnym procesem, który stwarza poważne wyzwania, także dla polskiego społeczeństwa i gospodarki. Ponadto, prezentuje szerokie spectrum oddziaływania globalizacji na różne sfery działalności człowieka (ekonomiczną, polityczną, społeczną, kulturową). Omawiana jest przy tym kwestia wpływu międzynarodowych organizacji polityczno-militarno-gospodarczych na możliwe kierunki rozwoju bezpieczeństwa międzynarodowego Polski.

Wstęp

W pierwszej dekadzie XXI wieku świadomość i marzenie o szczęśliwej przyszłości narodów, zostały zdominowane przez troskę o bezpieczeństwo, a poszukiwanie dróg i środków zapewnienia bezpieczeństwa, stało się priorytetowym dążeniem wszystkich rządów i organizacji międzynarodowych. Zdłudne okazały się prorocтва o odejściu do historii tragedii wojen i blisko półwiecze życia na krawędzi wojny nuklearnej w XX wieku, wyrażone w tezach: F. Fukujamy: *Koniec historii*¹. Jak zawsze w historii, ludzkość stanęła wobec nowych wyzwań i zagrożeń w dziedzinie

¹ J. Marczał, *Bezpieczeństwo narodowe-pojęcie, charakter, uwarunkowania [w:] Bezpieczeństwo narodowe Polski w XXI wieku. Wyzwania i strategię*, red. R. Jakubczak, Warszawa 2006, s. 13.

bezpieczeństwa, którym skutecznie przeciwdziałać i sprostać będzie można tylko wówczas, gdy w działaniu społeczeństw i rządów jako priorytetowe będzie dominowało bezpieczeństwo.

Świat, a więc i Polska początku XXI wieku, poszukują nowych dróg rozwoju. Postęp cywilizacji jest wszechobecny i determinuje zachowania człowieka, zbiorowości ludzkich i instytucji przez nie kreowanych. Współczesny świat jest bardzo zróżnicowany, nie wszyscy równomiernie czerpią z jego rozwoju, społeczeństwa różnią się dziedzictwem kulturowym, zamożnością, wizją przyszłości. Różnice między ludźmi oraz nierównomierność w rozwoju powoduje wiele frustracji, wzajemnego obwiniania się o niesprawiedliwość i próby dominacji silniejszych nad słabszymi.

Świat i Polska wkroczyły w XXI wiek z wieloma obawami, świadomością wielu różnorodnych zagrożeń, mających wpływ na bezpieczny byt człowieka i społeczeństw, w których funkcjonuje. Obok wielu potrzeb, potrzeba bezpiecznego życia, jak nigdy dotąd, ma wymiar egzystencjalny i stanowi przedmiot troski i współpracy międzynarodowej. Ludzie mają świadomość, że zaniedbanie bądź zlekceważenie tego obszaru stosunku między ludźmi może mieć katastrofalne znaczenie dla przyszłości świata. Świat, Europa i Polska ery globalizacji, potrzebują nowej definicji swojej tożsamości, w tym również w obszarze bezpieczeństwa.

Współczesne definicje podkreślają bezpieczeństwo jako stan pewności, spokoju, i gwarancję jego zachowania oraz szansę na doskonalenie, a ponadto wskazują, że oznacza ono brak zagrożenia oraz ochronę przed niebezpieczeństwami². Bezpieczeństwo ma charakter podmiotowy, jest podstawową potrzebą człowieka i grup społecznych, a także istotną potrzebą państwa i systemów międzynarodowych. Jego brak budzi poczucie niepewności i zagrożenia. W ten sposób rozumiane bezpieczeństwo sprawia, że każdy z wymienionych podmiotów stara się oddziaływać na swoje otoczenie zewnętrzne i sferę wewnętrzną oraz monitorować i eliminować zagrożenie. Tak więc wyróżniamy bezpieczeństwo wewnętrzne, które oznacza stabilność i harmonijność państwa bądź systemu oraz bezpieczeństwo zewnętrzne, które oznacza brak zagrożenia.

Idea bezpieczeństwa międzynarodowego to właściwe każdemu narodowi i każdemu państwu pragnienie bycia zabezpieczonym w razie agresji i opiera się na posiadanej przez państwo pewności, że nie będzie obiektem agresji lub, że w przypadku jej nastąpienia, otrzyma natychmiastową i skuteczną pomoc ze strony innych państw. Wynika z tego, że bezpieczeństwo międzynarodowe oznacza nie tylko ochronę indywidualnego bezpieczeństwa państwa, ale zarazem i przede wszystkim ochronę pokoju jako istotnej wartości oraz potrzeby państw i systemów

² *Słownik terminów w zakresie bezpieczeństwa narodowego*, red. W. Łepkowski, Warszawa 2002, s. 13.

międzynarodowych. Pokój staje się bezwzględny warunkiem zapewnienia przetrwania państw i systemów międzynarodowych, tym samym gwarantuje ich stabilność i bezpieczeństwo. Jest więc istotnym elementem procesów globalizacyjnych. Reaguje na wyzwania globalizacji i zagrożenia, jakie ono wyzwała, jednocześnie też wkomponowuje się w mechanizmy i relacje, które są jej pochodną. Stabilność bezpieczeństwa międzynarodowego, w tym bezpieczeństwa Polski, zależy od stopnia uzgodnienia interesów państw wchodzących w skład danego systemu międzynarodowego. Szczególną funkcję w tym procesie spełnia rozwijana na dużą skalę globalna i regionalna współpraca międzynarodowa, która przyczynia się do eliminowania zagrożeń, budowania zaufania i przez to umożliwia rozwiązywanie trudnych problemów bezpieczeństwa międzynarodowego. Tak definiowane i rozumiane pojęcie bezpieczeństwa międzynarodowego zawsze związane było z poczuciem wspólnoty interesów, solidarności państw i doskonalenia prawa międzynarodowego.

Globalizacja

Jest wiele definicji globalizacji, a jedną z najbardziej trafnych sformułował Podsekretarz Stanu w administracji B. Clintona, S. Talbott, *...co dzieje się tam, ma znaczenie tutaj*³. Mówiąc przejrzysto, globalizacja to integracja w skali globu, z wszystkimi jej pozytywnymi i negatywnymi cechami⁴.

W teorii stosunków międzynarodowych globalizacja jest definiowana np. przez R.N. Haasa jako *...całość i prędkość połączeń i interakcji – ekonomicznych, politycznych, społecznych, kulturowych – które dokonują się czasem poza kontrolą lub nawet wiedzą rządów czy innych władz. Charakteryzuje się zmniejszeniem odległości i wzrostem przepuszczalności tradycyjnych granic w stosunku do szybkich przepływów dóbr, usług, ludzi, informacji i idei. Jest zjawiskiem transnarodowym, o wielu obliczach*⁵.

Wyróżniamy pięć głównych obszarów charakterystycznych dla procesów globalizacyjnych, mających wpływ na kształtowanie się nowego ładu światowego⁶:

- 1) Jednobiegunowość;
- 2) Globalizacja gospodarki światowej;
- 3) Osłabienie znaczenia państwa narodowego;

³ D.J. Mierzejewski, *Bezpieczeństwo Europy ery globalizacji*, Piła 2007, s. 27.

⁴ Tamże.

⁵ J. Kotyński, *Procesy globalizacji i integracji europejskiej, a ryzyko makroekonomiczne w stosunkach międzynarodowych* [w:] *Globalizacja i integracja europejska. Szanse i zagrożenia dla polskiej gospodarki*, red. J. Kotyński, PWE Warszawa 2005, s. 18.

⁶ D.J. Mierzejewski, *Bezpieczeństwo Europy ery...*, dz. cyt., s. 33.

- 4) Poszukiwanie tożsamości cywilizacyjnej;
- 5) Kształtowanie się coraz większego bieguna światowej biedy.

Jednobiegunowość, jako zjawisko, zaistniało po zakończeniu zimnej wojny, manifestując się supermocarstwowością Stanów Zjednoczonych. Według opinii różnych analityków zjawisko to może potrwać przez kilkanaście lat. Rola globalnego lidera, którą Stany Zjednoczone odgrywają na arenie międzynarodowej uległa osłabieniu na początku XXI wieku na skutek operacji wojennych prowadzonych w Iraku i Afganistanie, wojną z terroryzmem, kryzysem finansowym, a także problemami w zakresie stosunków transatlantyckich. Dotyczą one m.in. amerykańskiego planu rozbudowy tarczy antyrakietowej na terenie Europy. Zdaniem rządu USA system zwiększyłby bezpieczeństwo europejskich sojuszników Stanów Zjednoczonych, natomiast europejscy sojusznicy USA widzą w amerykańskich planach nasilenie się izolacjonizmu, co z kolei może doprowadzić do rozejścia się strategicznych interesów Ameryki i Europy lub wręcz rozłamu w NATO⁷.

Globalizację współtworzą trzy procesy: pogłębianie więzi międzynarodowych, ograniczenie wpływu państw na gospodarkę i postęp technologiczny. Motorem przemian jest rewolucja w informatyce, w przetwarzaniu i przesyłaniu informacji. Procesy te przyczyniają się do wzrostu gospodarczego i ogólnego rozwoju, ale niestety jego konsumentem są nieliczni. Efekty globalizacji koncentrują się w krajach najwyżej rozwiniętych Europy Zachodniej, Ameryki Północnej i Azji Wschodniej. Kraje te tworzą aktywne centrum procesu globalizacji gospodarki. Inne kraje tylko w niewielkim stopniu uczestniczą w tym procesie, czego konsekwencją jest ich niewielki udział w dostępie do nowoczesnych technologii i kapitału. Ponadto państwa te w wyniku kryzysu finansowego, który rozpoczął się w sierpniu 2007 roku w Stanach Zjednoczonych, a który wstrząsnął rynkami finansowymi w wrześniu 2008 roku, szczególnie odczuwają lub odczują jego skutki w postaci kryzysu gospodarczego⁸. Mają też ograniczony dostęp do zewnętrznych rynków zbytu, nasila się konkurencja płynąca z zewnątrz. Podział cywilizacyjny przebiega nie wzdłuż granic państwowych, nie między społeczeństwami – ale poprzez społeczeństwo. Sytuacja taka stwarza potencjalne źródła konfliktu, zarówno w skali poszczególnych społeczeństw, jak i międzynarodowych. Proces ten sprzyja skonfliktowaniu „biednych z bogatymi” i jest źródłem kolejnych zagrożeń o charakterze międzynarodowym.

⁷ Z. Nowakowski, J. Protasowicki, *Polska w euroatlantyckiej przestrzeni bezpieczeństwa. Miejsce Polski w NATO i Unii Europejskiej* [w:] *Bezpieczeństwo narodowe i zarządzanie kryzysowe w Polsce w XXI wieku – wyzwania i dylematy*, red. T. Jemiolo, K. Rajchel, Warszawa 2008, s. 165.

⁸ C. Kowanda, Nie przejmuj się, my cię przejmujemy, s. 42-43, P. Stasiak, *Stopy do przydeptywania*, s. 44-46, „Polityka” 2009, nr 5(2690).

Globalizacja jest procesem wszechogarniającym, wkracza we wszystkie dziedziny ludzkiej aktywności, a bezpieczeństwo w wymiarze człowieka (jednostkowym), państwowym (narodowym) i międzynarodowym jest jedną z nich. Ponadto, jest ona zjawiskiem wielowymiarowym, pochodną przemian cywilizacyjnych, rozwoju i integracji gospodarki, ale także wielu niekorzystnych zjawisk, głównie tych, które pogłębiają różnice rozwojowe. Właśnie te zjawiska rodzą wiele nowych zagrożeń, które mają wpływ na stan bezpieczeństwa międzynarodowego. Obok zagrożeń militarnych wynikają one z przemian politycznych, społecznych i ekonomicznych przełomu XX i XXI wieku, takich jak: zagrożenia terrorystyczne, zagrożenia mające podłoże etniczne, spowodowane niekontrolowanymi migracjami ludności, transnarodową przestępczością zorganizowaną, penetrowaniem przestrzeni informatycznej przez obce służby specjalne i szeroko pojęte zagrożenia niemilitarne (np. ekologiczne i cywilizacyjne). Dlatego ważnym elementem globalizacji jest proces kształtowania bezpieczeństwa międzynarodowego.

Wyzwania i zagrożenia

Sytuację na międzynarodowej arenie politycznej zaczynają współkształtować nowi aktorzy. Nie są to podmioty prawa międzynarodowego, nie są też podporządkowane żadnemu rządowi posiadającemu legitymację społeczną, trudno, a najczęściej nie można ich łączyć z terytorium jakiegokolwiek państwa. Działają globalnie, nie uwzględniając narodowych granic. Międzynarodowe sieci terrorystyczne coraz silniej wpływają na rozwój sytuacji światowej w zakresie bezpieczeństwa, polityki i ekonomiki. Wszystkie pokojowe formy nacisku wypracowane przez społeczność światową dla stosunków międzynarodowych (sankcje ekonomiczne, embargo handlowe) tracą sens wobec konspiracyjnych sieci terrorystycznych. Nawet wykorzystanie sił zbrojnych, jest mało efektywne jako środek antyterrorystyczny. Państwa, które podjęły decyzję walki z międzynarodowym terroryzmem, spotykają się z analogicznymi problemami: brakiem pozycji obronnych przeciwnika, brakiem wrogich wojsk w decydującym starciu, brakiem terytorium, które można by okupować. Wojna trwa, nie ma jednak frontu i tyłów, i nie wiadomo, jaki cel wybiorą terroryści do kolejnego ataku⁹.

⁹ K. Malak, *Terroryzm-nowe wyzwania bezpieczeństwa międzynarodowego. Nowi aktorzy w środowisku międzynarodowym* [w:] *Terroryzm - globalne wyzwanie*, red. K. Kowalczyk, W. Wróblewski, Toruń 2006, s. 49.

Nowy jakościowo i strukturalnie świat, uporczywie budujący podpory ponadnarodowego systemu bezpieczeństwa, dostrzega szereg realnych i potencjalnych zagrożeń dla tej mozolnie tworzonej konstrukcji. Obok tradycyjnie istniejących niebezpieczeństw natury militarnej pojawiły się nowe zagrożenia – pozamilitarne. Niektóre z nich, mimo że z definicji „niemilitarne”, wiążą się z przemocą oraz walką zbrojną. Niewątpliwie, co potwierdzają opinie światowych ekspertów, najniebezpieczniejszym z nich jest terroryzm. Zjawisko to jest nierozzerwalnie związane z rozwojem cywilizacyjnym. Terrorysty działają w głębokiej konspiracji, atakują w sposób gwałtowny i niespodziewany, a skutki tych ataków oprócz ofiar w ludziach, niosą ze sobą liczne reperkusje natury materialnej, psychologicznej, społecznej, ekonomicznej, itp. W minionych latach byliśmy świadkami ataków terrorystycznych na niespotykaną dotychczas skalę, począwszy od zamachu z 11 września 2001 roku na WTC, poprzez wzięcie zakładników przez terrorystów czeczeńskich w moskiewskim teatrze na Dubrowce, zamach bombowy na indonezyjskiej wyspie Bali, wzięcie zakładników (w większości uczniów szkoły podstawowej) w Biesłanie, zamach bombowy w Madrycie, na zamachu bombowym w londyńskim metrze skończywszy. Dziś już nikt nie zadaje sobie pytania: „czy będzie kolejny zamach?”; dziś zadajemy sobie wszyscy pytanie: „gdzie i kiedy on nastąpi?”¹⁰. Obawy przed niszczycielskim atakiem terrorystycznym skierowanym przeciwko strukturom państwa oraz podejmowane działania zapobiegawcze, stały się jedną z najważniejszych kwestii w budowaniu doktryny bezpieczeństwa, terroryzm stał się bowiem kluczowym zagrożeniem nie tylko w skali jednego państwa, lecz całego globu. Tak więc na początku XXI wieku międzynarodowy terroryzm stał się jednym z najpoważniejszych zagrożeń dla bezpieczeństwa narodowego i międzynarodowego okresu globalizacji. Jest on pochodną wielu wyzwań, stanowi bezprecedensowy przykład negatywnych skutków globalizacji. Prerażającym mnożnikiem wielkości ryzyka związanego ze współczesnym terroryzmem jest proliferacja broni masowego rażenia. Stąd też terroryzm w połączeniu z proliferacją broni masowego rażenia, może stanowić jedno z najważniejszych zagrożeń dla współczesnego świata¹¹. Terroryzm jądrowy, chemiczny i biologiczny, wymaga głęboko zmodyfikowanego podejścia do licznych problemów, które ujrzały światło dzienne z chwilą pojawienia się nowych zagrożeń. Nieprzewidywalność i irracjonalizm działań terrorystycznych powodują, że praktycznie niemożliwa jest nawet przybliżona prognoza określająca kiedy, gdzie, jak i które z ugrupowań terrorystycznych może dokonać potencjalnych zamachów z wykorzystaniem broni masowego rażenia. Zdaniem specjalistów np. zdobyciem i użyciem broni jądrowej najbardziej zainteresowanymi byłyby organizacje terrorystyczne

¹⁰ K. Jaroszyński, *Współczesny wymiar antyterroryzmu*, Warszawa 2008, s. 9.

¹¹ J. Pawłowski, *Broni masowego rażenia orężem terroryzmu*, Warszawa 2004, s. 7.

o charakterze apokaliptycznym, których głównym celem jest spowodowanie jak największych strat w ludziach¹².

Na temat terroryzmu do dnia dzisiejszego nie wypracowano jednolitej definicji tego słowa. Niektórzy badacze stwierdzili, że najskuteczniejszą metodą zdefiniowania zjawiska terroryzmu jest jego charakterystyka na podstawie zewnętrznych przejawów, wymieniając czyny bezprawne, stanowiące akty terrorystyczne:

- uprowadzenia i zawładnięcia środków komunikacji: samolotów, statków, pociągów, autobusów wraz z pasażerami w charakterze zakładników;
- akty sabotażu gospodarczego;
- napady, włamania, żądania okupu w celu pozyskania środków na własną działalność;
- zamachy na życie, zdrowie lub wolność przedstawicieli władz, znanych osób ze sfer gospodarczych oraz osób podlegających ochronie międzynarodowej;
- stosowanie ładunków wybuchowych, broni palnej w miejscach publicznych i wywoływanie przez to szczególnego zagrożenia ludzi postronnych;
- uprowadzenia i przetrzymywania w charakterze zakładników osób pochodzących z innych państw niż teren działania terrorystów (np. dziennikarzy, duchownych, wolontariuszy);
- skażenie materiałami radioaktywnymi lub trującymi terenu, obiektu i środków komunikacji pasażerskiej¹³.

Komitet prawny ONZ, ze względów polityczno-ideologicznych, w ciągu kilkudziesięciu lat swojej działalności unikał stworzenia definicji terroryzmu. Dlatego też zjawisko to interpretowane jest odmiennie w różnych krajach, zależnie od sytuacji, w jakiej one się znajdują. To, co dla jednych jest terroryzmem, według innych jest metodą usprawiedliwionej walki narodowo-wyzwoleńczej lub ochroną tożsamości i uczuć religijnych. Poszukiwania jednoznacznej i wszechstronnej definicji zjawiska terroryzmu, upoważniają do sformułowania wniosku, że najistotniejszą jej częścią jest wskazanie strachu przed przemocą lub groźbą użycia przemocy. To właśnie strach ma być przyczyną ustępstw, których oczekuje agresor i siłą napędową stosowania przez niego metod osiągnięcia celów opartych na terrorze.

Z rozpoznania Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego wynika, że zagrożenie podjęciem na terytorium Polski bezpośrednich działań terrorystycznych jest niskie i ma raczej charakter potencjalny. Jak dotąd nie odnotowano próby ataku terrorystycznego, skierowanego przeciwko obiektom rządu polskiego, polskim

¹² Ł. Tolak, *Materiały rozszczepialne i arsenały jądrowe w kontekście zagrożenia terrorystycznego*, „Terroryzm” 2008, nr 3, s. 16-20.

¹³ K. Karolczak, *Encyklopedia terroryzmu*, Warszawa 1995, s. 9.

instytucjom państwowym czy prywatnym. Na terytorium RP nie działają rodzime grupy terrorystyczne, a geograficznie oddaleni jesteśmy od głównych jego źródeł, jednak w praktyce musimy się liczyć z możliwością dokonania na naszym terytorium zamachu terrorystycznego. Głównymi przesłankami, determinującymi takie podejście do problemu są m.in.:

- prozachodnia polityka naszego państwa – zwłaszcza strategiczny sojusz ze Stanami Zjednoczonymi;
- integracja europejska (Polska jako państwo graniczne Unii Europejskiej oraz przystąpienie do strefy Schengen);
- udział Sił Zbrojnych RP oraz Policji w misjach pokojowych na terenach objętych konfliktami zbrojnymi (Irak, Afganistan, Czad);
- polityczne popieranie walki z terroryzmem, łącznie fizycznym udziałem polskich kontyngentów sił zbrojnych w amerykańskiej koalicji antyterrorystycznej;
- normalizacja stosunków polsko-izraelskich;
- uznanie przez Polskę niepodległości Kosowa;
- planowana budowa na terytorium Polski elementów tarczy antyrakietowej;
- organizacja, wspólnie z Ukrainą mistrzostw Europy w piłce nożnej – EURO 2012.

Powyzsze przesłanki powodują, że nasz kraj jest adresatem wielu gróźb ze strony arabskich terrorystów. W ten kontekst wpisują się również oświadczenia formułowane przez szefa Al-Kaidy, w tym wypowiedź wyemitowana 18.10.2003 roku przez katarską telewizję Al-Dżazira. Nasz kraj wymieniony został (obok USA, Wielkiej Brytanii, Hiszpanii, Australii, Japonii i Włoch) jako miejsce potencjalnego ataku terrorystów w odwecie za wspieranie interwencji w Iraku. Oznacza to, że aktualna orientacja polityczna naszego kraju może być przyczynkiem do wkroczenia na jego terytorium międzynarodowego terroryzmu. Potencjalny atak terrorystyczny nie musi być przy tym skierowany przeciwko polskim obiektom, mogą to być znajdujące się na terytorium Polski ambasady, przedstawicielstwa dyplomatyczne lub handlowe państw obcych.

Ekspansji terrorystów na terytoria krajów, które podobnie jak Polska, pozostają obecnie na peryferiach międzynarodowego terroryzmu, sprzyja postępująca globalizacja procesów gospodarczych. W jej efekcie powstają dodatkowe czynniki sprzyjające aktywności terrorystów na naszym obszarze, takie jak szerokie otwarcie granic, systematyczne znoszenie barier w komunikowaniu i podróżowaniu. Ponadto istotny wpływ posiada również wzrost liczby cudzoziemców stale i okresowo przebywających w naszym kraju oraz niewystarczająca skuteczność kontroli administracyjnej i polityki państwa wobec obywateli innych krajów, przybywających do

Polski i legalizujących w niej swój pobyt (w 2006 roku indywidualną zgodę na pracę otrzymało 10,75 tys. obcokrajowców¹⁴).

Biorąc pod uwagę możliwość przenikania do Polski międzynarodowych organizacji terrorystycznych, należy się liczyć z możliwością wykorzystania terytorium naszego kraju do działań o charakterze logistycznym i wspomagającym działalność terrorystyczną, jako zaplecze działań podejmowanych w innych krajach. Tranzytowy charakter naszego państwa i stosunkowo liberalna polityka wizowa, członkostwo w UE i przynależność do strefy Schengen, istniejąca infrastruktura komunikacyjna, system bankowy i możliwość wykorzystania go do procederu „prania brudnych pieniędzy” oraz duże zapotrzebowanie na obce inwestycje kapitałowe, a wreszcie łatwość zakupu broni i materiałów wybuchowych – to cechy sprzyjające rozwojowi tego rodzaju działalności.

W Polsce, podobnie jak w większości krajów europejskich, mogą przebywać zwolennicy organizacji terrorystycznych. To globalizacja spowodowała zmiany w szeroko rozumianej kulturze. Następuje ekspansja tzw. popkultury Zachodu, której celem jest zdominowanie stylem życia, sposobem myślenia, wartościami społeczeństw odmiennych kulturowo, o innych tradycjach i mentalności. Narasta również tzw. wielokulturowość – zjawisko, gdy obok siebie żyją ludzie wyznający odmienne style życia i wartości. Jest to spowodowane nasileniem imigracji. Przekonanie i dążenie Zachodu do narzucenia swej uniwersalnej rzekomo kultury, na czele z demokracją, społeczeństwom Azji i Afryki, jest jednym z największych źródeł zagrożenia społecznych w skali globalnej. W opinii słynnego politologa S. Huntingtona *...przekonanie o uniwersalności zachodniej kultury ma trzy poważne wady: jest fałszywe, niemoralne i niebezpieczne*¹⁵.

Ekspansja zachodniej kultury stwarza również zagrożenie dla bezpieczeństwa Polski. Prezentując i odnosząc się krytycznie do zachodnich wzorców społeczeństwa konsumpcyjnego Jan Nowak-Jeziorański przestrzega: *...otwarcie na wpływy zachodnie niesie ze sobą także zagrożenia (...). Żyję w najbogatszym kraju świata, jakim są Stany Zjednoczone, i z rosnącym niepokojem obserwuję rozkładający wpływ dobrobytu, czy nawet przesytu, na społeczeństwo amerykańskie. Zawrotny postęp techniki stwarza wciąż nowe pokusy i ofiarowuje człowiekowi tyle nowych atrakcji, tyle możliwości przyjemnego życia, że zaspokajanie potrzeb materialnych staje się jedynym celem*¹⁶.

¹⁴ B. Sakson, *Migracje zagraniczne [w:] Sytuacja demograficzna Polski – raport 2006-2007*, red. Z. Strzelecki, Warszawa 2007, s. 151.

¹⁵ S. Huntington, *Zderzenie cywilizacji, nowy kształt ładu światowego*, Warszawa 1997, s. 477.

¹⁶ J. Nowak-Jeziorański, *Polska wczoraj, dziś i jutro*, Warszawa 1999, s. 261-262.

Istnieje także niebezpieczeństwo angażowania się w działalność terrorystyczną obywateli polskich, zafascynowanych kulturą, językiem i filozofią życia muzułmańskiego, którzy przeszli na Islam. Za realną należy również uznać możliwość angażowania się w działalność terrorystyczną zorganizowanych grup przestępczych i powiązania przedstawicieli środowisk terrorystycznych, np. muzułmańskich, ze światem przestępczym. Sami przestępcy także sięgają po metody charakterystyczne dla działalności terrorystycznej, walcząc pomiędzy sobą o wpływy, jak również wykorzystując je jako środki przestępczej działalności.

Terror kryminalny to ten rodzaj działalności przestępczej, z którą na co dzień mamy do czynienia w naszym kraju. Od działalności czysto terrorystycznej różni się jedynie materialnym podłożem aktywności. Jest on najczęściej kojarzony z formami stosowanymi w przestępczości zorganizowanej. Strefy jej działania są bardzo rozległe, obejmując takie obszary jak produkcja, handel i przemysł narkotyków, przemysł i handel bronią, produkcja i przemysł alkoholu, napady na osoby podróżujące samochodami, prostytucja, wyroby tytoniowe, wyłudzenia kredytów, gry hazardowe, handel ludźmi, nielegalny przemysł ludzi. Wiele z nich znaleźć się może w zakresie zainteresowania grup o charakterze terrorystycznym, a zyski z tego rodzaju przestępczości mogą być wykorzystywane do działalności terrorystycznej.

Występujące na świecie zamachy terrorystyczne wykazują, że organizacje terrorystyczne realizują je w większości przy użyciu materiałów wybuchowych. Decyduje o tym znaczny efekt psychologiczny, jaki wywołuje ich użycie, przeświadczenie sprawców o ich anonimowości i uniknięciu odpowiedzialności karnej, łatwość przenoszenia i maskowania pod różnymi postaciami, jak też łatwość wchodzenia w ich posiadanie. Na terenie Polski łatwy jest dostęp do materiałów wybuchowych pochodzących z niewybuchów z II wojny światowej i poligonów wojskowych, dokonywane są również kradzieże granatów, petard i materiałów wybuchowych z jednostek wojskowych, kopalń i kamieniołomów. Innym sposobem wchodzenia w posiadanie materiałów wybuchowych jest przemysł z Czech, Słowacji i krajów byłego ZSRR. Wszystko to, w powiązaniu z powszechnym dostępem do wiedzy politechnicznej i elektronicznej, a także bogatym asortymentem branży handlowej, decyduje o dużej popularności zamachów bombowych w naszym kraju, jako często stosowanej metodzie działalności grup przestępczych.

W polskich realiach ataki bombowe zwykle mają swojego konkretnego adresata. Współczesne zamachy o charakterze terrorystycznym mają inną specyfikę. Ich cechą jest fakt, że ofiarą ataku może stać się każdy, kto będzie przebywał w pobliżu miejsca zdarzenia, bez względu na wiek, płeć, wykształcenie, pozycję społeczną, posiadany majątek czy poglądy polityczne.

Symptomy zagrożeń terrorystycznych przejawiają się także w formie fałszywych alarmów bombowych i podkładaniu atrap¹⁷. Przyczyny tego typu działań są różne. Poczynając od braku wyobraźni lub zwykłej głupoty, poprzez swoistą modę na terrorizm, aż po możliwość testowania sprawności służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo i porządek publiczny.

Precyzyjne przewidywanie terminu, miejsca, sposobu dokonania oraz zasięgu potencjalnego zamachu nie jest możliwe. Wśród potencjalnych celów krajowych, narażonych na atak terrorystyczny wymienić można obiekty rządowe, przedstawicielstwa dyplomatyczne, siedziby korporacji, środki komunikacji, centra handlowe i rozrywkowe, obiekty sportowe i świątynie, elementy infrastruktury krytycznej (porty, lotniska, mosty i połączenia drogowe o szczególnym znaczeniu, elektrownie, systemy wodociągowe). Należy się liczyć także z faktem, że czas, jaki dzieli nasz kraj od wpisania go na listę państw dotkniętych terroryzmem, nie jest odległy. Gospodarka rynkowa ze swoimi konsekwencjami w postaci bezrobocia, kryzysów, rozprężenie społeczne, dość swobodne lansowanie różnych wartości oraz ruchów społecznych i politycznych, czy też bezkrytyczne naśladownictwo wydarzeń, jakie mają miejsce na świecie, stanowią mogą przyczyny powstawania ugrupowań lub indywidualnego sięgania po terrorizm jako metodę działania i osiągnięcia celów.

Należy także zauważyć następstwa globalizacji w polityce zagranicznej państw, której rola w ostatnich latach zmieniła się w związku z powstawaniem ponadnarodowych korporacji. Dotyczą one głównie trzech problemów: zmiany znaczenia suwerenności państw, erozji fundamentów demokracji i zacierania granicy między tym co zagraniczne, a tym co wewnętrzne¹⁸. Polityka zagraniczna staje się w ogromnym stopniu polityką wobec własnego społeczeństwa. Wynika to z konieczności ciągłego podejmowania wewnętrznych działań dostosowawczych do zewnętrznych tendencji rozwojowych, a co za tym idzie nieustannego dialogu i negocjowania z partnerami wewnętrznymi zakresu i tempa tych dostosowań. Globalizacja bez wątplenia wymusza szybsze tempo tych zmian, co w efekcie prowadzi do zacierania się granicy między wewnętrzną, a zewnętrzną sferą polityki państwa.

Demokratyczne państwo, a więc społeczeństwo, traci kontrolę nad swym potencjałem, nad instrumentami swej polityki gospodarczej, socjalnej, obronnej, itp. Następuje ograniczenie autonomii państwa w aspekcie wewnętrznym i zewnętrznym. Pojawia się zjawisko określane jako deterytorializacja suwerenności. Swe prawa wynikające z zasady suwerenności, państwo realizuje oraz broni tych praw w coraz mniejszym stopniu w granicach swego terytorium i poprzez podejmowane

¹⁷ T. Aleksandrowicz, *Terroryzm międzynarodowy*, Warszawa 2008, s. 155.

¹⁸ R. Kuźniar, *Globalizacja, Geopolityka i polityka zagraniczna*, www.qdnt.pl/warecka/sprawy/druk/Kuźniar-geopolityka-i-polityka-zagraniczna [dostęp: 14.01.2007].

autonomicznie decyzje najwyższych organów państwowych. Owe decyzje w coraz większym stopniu są jedynie dostosowaniem do zewnętrznych tendencji, regulacji, oczekiwań lub presji. O realizację praw i interesów wynikających z suwerenności trzeba w coraz większym stopniu zabiegać poprzez uczestniczenie w decyzjach podejmowanych przez instytucje międzynarodowe, np. Unię Europejską. W epoce globalizacji polityka staje się coraz mniej czytelna, zrozumiała i dostępna dla szerszego grona społeczeństwa.

Globalizacja gospodarki otworzyła granice dla kapitału finansowego i korporacji międzynarodowych, przepływu usług i informacji ponad państwami narodowymi, wpłynęła na przemieszczanie się wykwalifikowanych pracowników. Równocześnie stworzyła nadzieję dla setek tysięcy ludzi żyjących w biedzie – im migracja jawi się nierzadko jako jedyna strategia przeżycia. Migracje ludności są zjawiskiem, które istniało od zarania dziejów, ale migracje międzynarodowe zaczęły się bardzo nasilać stosunkowo niedawno, bo dopiero od 1945 roku, a szczególnie od połowy lat 80. XX wieku.

Migracje w Polsce nie miały charakteru naturalnego, były zazwyczaj regulowane sztucznymi normami prawnymi, dostosowanymi do bieżących potrzeb politycznych. Dla półwiecza 1944-1995 bilans migracji zagranicznych mieszkańców Polski wykazuje nadwyżkę emigracji nad reemigracją wielkości prawie 1,2 mln osób¹⁹. Dopiero przemiany po 1990 roku spowodowały, że w Polsce zaistniała normalna międzynarodowa cyrkulacja siły roboczej, znajdująca wyraz w emigracji zarobkowej.

Zjawisko stałego przemieszczania się ludności zaczęło być trwałym elementem polskiej rzeczywistości. Obejmuje ono zarówno wyjazdy i powroty Polaków, jak i coraz bardziej widoczną obecność obcokrajowców w Polsce.

Migracje Polaków, mając wieloletnią tradycję, stanowią istotny element wpływający na złagodzenie trudnej sytuacji na rynku pracy. Od wielu lat Polacy istnieją na zagranicznych rynkach pracy. Poprzez zawarcie w latach 90. tych międzynarodowych umów bilateralnych o zatrudnieniu, jak również poprzez akcesję Polski do Unii Europejskiej, zwiększyła się swoboda i dostępność pracy za granicą dla polskich pracowników. Tym samym wyjazdy z Polski, w przeciwieństwie do tendencji obserwowanej w latach 80., zmieniły swój charakter z migracji długoterminowych czy wręcz osiedleńczych, na migracje krótkoterminowe czy sezonowe wyjazdy do pracy.

Migracje zagraniczne to problem analizowany w kontekście badań demograficznych, socjologicznych i ekonomicznych. Rozważany jest również na płaszczyźnie gospodarczej, politycznej i psychologicznej. Migracje oddziałują na strukturę ludności w kraju pochodzenia i docelowym (kontekst demograficzny). Wpływają

¹⁹ W. Wrzesiński, *Polskie migracje w XIX i XX w.* [w:] *Migracje: dzieje, typologia, definicje*, red. A. Furdal, W. Wysoczański, Wrocław 2006, s. 171.

one na zasoby siły roboczej (kontekst gospodarczy) oraz są wykorzystywane jako element pozytywny lub negatywny w kampaniach wyborczych (kontekst polityczny).

W statystyce polskiej ujmuje się dwa strumienie: emigrację (opuszczenie kraju w celu osiedlenia się lub długotrwałego pobytu w innym kraju²⁰) i imigrację (przybycie do kraju w celu osiedlenia się lub długotrwałego pobytu²¹).

Trudno jest dokładnie oszacować skalę zjawiska wyjazdu Polaków do pracy za granicą. Biorąc pod uwagę różnorodne źródła danych, otrzymujemy bardzo różne informacje, gdyż w poszczególnych krajach istnieją różne systemy rejestrujące przepływy migracyjne, różne definicje i kategorie migranta.

Jeśli chodzi o skalę migracji zarobkowych do starych państw członkowskich UE po wejściu Polski do Unii, to rośnie ona systematycznie z roku na rok. Natomiast oprócz podstawowych kierunków wyjazdów, które pozostały podobne, pojawiły się nowe, wcześniej nie tak istotne. Jak wskazują dane BAEL (Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności), począwszy od 2001 roku stopniowo powiększa się liczba dorosłych mieszkańców Polski przebywających czasowo (tj. dłużej niż dwa miesiące) za granicą. Średnio kwartalnie przebywało za granicą odpowiednio 168 tys. osób w 2001 roku do 405 tys. w pierwszych trzech kwartałach 2006 roku²². Dane BAEL wyraźnie pokazują koncentrację terytorialną osób przebywających czasowo za granicą. Głównym krajem przyjmującym polskich migrantów były do 2005 roku Niemcy, a od roku 2006 jest Wielka Brytania. Mimo, że nadal odpływ do Niemiec jest znaczny (z 40% w 2001 roku do 17% w 2007 roku), to charakterystyczną cechą kierunku niemieckiego jest sezonowe zatrudnianie Polaków w rolnictwie i gastronomii, którzy w ten sposób pracują tylko kilka tygodni w roku. Podobną tendencję obserwuje się dla innego „starego” kierunku polskiej emigracji, czyli Stanów Zjednoczonych. Na początku XXI wieku wyjazdy do tego kraju wskazują ponad trzykrotny spadek (z 23% w 2001 roku do 7% w 2007 roku)²³. Nowe kierunki wyjazdów Polaków do pracy, jakie otworzyły się po wejściu Polski do Unii, pokazują w ostatnich latach bardzo duży wzrost wyjazdów do Wielkiej Brytanii i Irlandii. Udział osób przebywających czasowo w Wielkiej Brytanii i Irlandii wzrósł odpowiednio z poziomu 4% w 2000 roku do ponad 30% w 2007 roku i z 3% w 2003 roku do 12% w 2007 roku²⁴.

Według szacunków GUS w końcu 2006 roku poza granicami Polski przebywało czasowo ok. 1,95 mln osób, przy czym ponad 1,6 mln w Europie (z tego w 25 kra-

²⁰ www.migration-news.uw.edu.pl/Sloownik.htm [dostęp: 13.08.2015].

²¹ Tamże.

²² B. Sakson, *Migracje zagraniczne...*, dz. cyt., s. 146.

²³ Tamże, s. 147.

²⁴ Tamże.

jach UE – 1,55 mln). Szacunki te pokazują również nowe kierunki emigracji, ściśle związane z otwieraniem się rynków pracy w poszczególnych krajach członkowskich Unii. Na koniec 2006 roku w Wielkiej Brytanii było 580 tys. osób, w Niemczech – 450 tys., a w Irlandii- 120 tys. Zdecydowana większość (80-90%) polskich emigrantów, którzy wyjechali w okresie od maja 2004 do końca 2006 roku, przebywała za granicą w związku z pracą.

Można wyróżnić liczne konsekwencje zarobkowej migracji zagranicznej Polaków. Są to skutki pozytywne, które mimo, np. rozłąki, pozwoliły utrzymać się rodzinom jako wspólnotom emocjonalnym (czasami tylko jako ekonomicznym). Do pozytywnych konsekwencji zarobkowej migracji zagranicznej można zaliczyć²⁵:

- łagodzenie objawów kryzysów gospodarczych;
- obniżenie stopy bezrobocia;
- poprawa dotychczasowej sytuacji materialnej ludności;
- podtrzymanie wcześniej osiągniętego (także dzięki wyjazdom) poziomu życia;
- modernizacja warsztatu pracy;
- stworzenie warsztatu pracy, najczęściej usługowego (sklep, firma, taksówka);
- poprawa warunków mieszkaniowych (budowa nowego domu, remont starego);
- zakup dóbr konsumpcyjnych trwałego użytku;
- wytworzenie się sfery usług w środowisku lokalnym (transportowych, opiekuńczych, pośrednictwa pracy);
- tworzenie się nisz zawodowych;
- większa samodzielność niektórych kobiet i mężczyzn zajmujących się domem;
- uświadomienie sobie podczas rozłąki uczuć, które łączą członków rodziny;
- odzyskanie poczucia bezpieczeństwa na skutek wyjazdu tych osób, które zakłócały życie rodziny;
- udział dzieci w prowadzeniu gospodarstwa domowego jako przygotowanie do dorosłego życia;
- gromadzenie przez dzieci doświadczeń życiowych związanych z obserwowaniem sposobów radzenia sobie z trudnościami przez dorosłych.

Do negatywnych konsekwencji zarobkowej migracji zagranicznej można zaliczyć²⁶:

²⁵ W. Danilewicz, *Społeczne konsekwencje migracji zagranicznych* [w:] *Migracja, uchodźstwo, wielokulturowość*, red. D. Lalak, Warszawa 2007, s. 156-157 i 162.

²⁶ B. Samoraj, *Polski rynek pracy wobec cudzoziemców poszukujących zatrudnienia. Spojrzenie pracodawców i polityków gospodarczych*, J. Nakonieczna, *Ekonomiczne aspekty migracji międzynarodowych* [w:] *Migracje międzynarodowe, a modernizacja systemu politycznego i społecznego*, red. G. Firlit-Fesnak, Warszawa 2008, s. 120 i 225.

- opuszczanie Polski przez ludzie młodych w wieku 18-25;
- zmniejszenie się liczby ludności kraju;
- obniżenie przyrostu naturalnego;
- przesunięcie granicy najwyższej płodności kobiet z grupy wiekowej 20-24 lat do grupy 25-29;
- zmniejszenie dzietności kobiet;
- „marnowanie mózgów”, czyli niewykorzystywanie potencjału intelektualnego i związana z tym degradacja zawodowa;
- formalny i nieformalny rozpad małżeństw;
- problemy wychowawcze z dziećmi;
- brak optymalnej opieki nad dziećmi podczas wyjazdu obojga rodziców;
- rozluźnienie więzi rodzinnych;
- problemy związane z przystosowaniem się do funkcjonowania w nowym środowisku (asymilacja, integracja, marginalizacja i separacja).

W tym kontekście niepokój budzą zmiany demograficzne w Polsce, a szczególnie charakter i skala migracji z Polski do innych państw w poszukiwaniu pracy i lepszych warunków życia, a także malejący przyrost naturalny i w konsekwencji starzenie się społeczeństwa. Długofalowo spowoduje to niekorzystne przekształcenia kultury społecznej, które mogą prowadzić do załamania systemu emerytalnego. Ponadto zwiększające się różnice w zamożności i poziomie życia między obywatelami oraz dystans między poszczególnymi regionami Polski mogą wywołać napięcia, przyczyniając się do zmniejszenia spójności społeczeństwa. Malejący poziom zastępowalności pokoleń spowoduje, że aby utrzymać tempo rozwoju gospodarczego, Polska będzie musiała w perspektywie długookresowej przyjmować znaczne ilości imigrantów. Wymusi to konieczność wypracowania skutecznych polityk i działań włączających nowo przybyłych do społeczeństwa, z pełnym poszanowaniem ich odrębności, kulturowej i religijnej, aby uniknąć negatywnych zjawisk obserwowanych w niektórych krajach Europy Zachodniej (np. Francji). Pogłębiające się dysproporcje w poziomie życia pomiędzy państwami Unii Europejskiej, a innymi obszarami świata, jak również niestabilna sytuacja polityczna i konflikty zbrojne, mogą stać się przyczyną masowych ruchów migracyjnych. Zagrozeniem dla Polski może być nielegalna migracja, a zwłaszcza jej zorganizowane formy²⁷.

Kolejnym bardzo ważnym aspektem mającym wpływ na bezpieczeństwo Polski są uwarunkowania bezpieczeństwa energetycznego Polski. W aspekcie politycznym jego zapewnienie sprowadza się głównie do wyeliminowania lub ograniczenia możliwości wykorzystania przez podmioty zewnętrzne ich statusu dostawcy energii,

²⁷ www.msz.gov.pl/resource/7d18e04d-8f23-4128-84b9-4f426346a112, *Strategia Bezpieczeństwa Narodowego* z 13 listopada 2007 r. [dostęp: 13.08.2015].

w celu wywierania nacisków politycznych. Aby wyeliminować takie niebezpieczeństwo rozpatruje się kilka wariantów działania²⁸:

- dywersyfikacja źródła dostaw energii. Dotyczy to przede wszystkim wyboru kilku dostawców jednego surowca, wyboru kilku nośników energii oraz wykorzystanie różnych technologii uzyskiwania energii, między innymi ze źródeł odnawialnych;
- prowadzenie prac nad nowymi technologiami, zmierzającymi do oszczędniejszego wykorzystania surowców i poprawienia bilansu energetycznego państwa;
- tworzenie rezerwy surowców;
- zawieranie umów międzynarodowych, uwzględniających interesy eksporterów i importerów surowców energetycznych;
- zawieranie długoterminowych umów na dostawę surowców;
- tworzenie zintegrowanego systemu przesyłów energii.

Zagrożeniem dla bezpieczeństwa energetycznego Polski nie jest sam problem importu paliw. Może nim być jednak zła jego struktura, nierzetelni dostawcy, zbyt wysokie ceny lub niewłaściwie sformułowane kontrakty.

Dywersyfikacja dostaw nośników energii jest strategicznym celem dla zapewnienia stabilnej sytuacji energetycznej oraz utrzymania dynamicznego rozwoju gospodarki. Dla Polski największe znaczenie ma dywersyfikacja struktury geograficznej zaopatrzenia w gaz ziemny i ropę naftową, a także dywersyfikacja struktury paliw wykorzystywanych w elektroenergetyce.

Bezpieczeństwo sektora naftowego dotyczy przede wszystkim zapewnieniu stabilnych źródeł dostaw ropy naftowej. Ze względu na geograficzne położenie Polski oraz infrastrukturę przesyłową głównym źródłem dostaw ropy naftowej do naszego kraju jest Rosja (93,4%).

Jeśli chodzi o gaz ziemny to głównymi dostawcami do Polski są Rosja (około 43%) oraz Niemcy i kraje środkowoazjatyckie.

Dywersyfikacja kierunków dostaw i źródeł nośników energii jest realizowana przez szereg projektów rządowych:

- projekt dostaw gazu ze Skandynawii;
- projekt terminalu gazu skroplonego (LNG) na wybrzeżu bałtyckim (Gazoportu);
- projekt budowy rurociągu Odessa-Brody-Adamowo-Płock-Gdańsk;
- projekt budowy gazociągów Jamał II i Amber;
- zwiększenie dostaw ropy naftowej do Naftoportu w Gdańsku;
- prowadzenie badań złóż gazu łupkowego.

²⁸ Ministerstwo Gospodarki, *Projekt Polityki Energetycznej Polski do 2030 r.*, Warszawa 2007, s. 5.

Aby zapewnić niezawodność dostaw gazu ziemnego oraz dostatecznych rezerw, w celu pokrycia zapotrzebowania krajowego na gaz ziemny, niezbędna jest dalsza rozbudowa pojemności magazynowych gazu ziemnego, także rozbudowa i modernizacja systemu przesyłowego i dystrybucyjnego.

Ponadto, w celu zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego kraju powrócono do planów pozyskania energii elektrycznej w oparciu o wybudowanie elektrowni atomowych.

Zakończenie

Bezpieczeństwo zbiorowe jest tą koncepcją, w której państwa widzą możliwość pokojowego, bezpiecznego współlistnienia w oparciu o wzajemne deklaracje o wyrzeczeniu się siły w załatwianiu sporów międzynarodowych oraz poprzez wspólne potępienie agresji i w razie potrzeby przeciwstawieniu się jej. Koncepcja bezpieczeństwa zbiorowego dotyczy wszystkich jego sygnatariuszy we wzajemnych stosunkach. System ten ma za zadanie uchronić państwa członkowskie przed potencjalną siłą i agresją jednego państwa-członka systemu przeciwko drugiemu i wypracować propozycje pokojowego załatwienia sporu. W skali globalnej cel ten spełnia z większym lub mniejszym powodzeniem Organizacja Narodowców Zjednoczonych, a w skali europejskiej zadanie to realizuje Organizacja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie. Efektywność systemu polega na przeświadczeniu, że każdy konflikt interesów może być rozwiązany drogą pozamilitarną, poprzez alternatywne wobec siły mechanizmy pokojowego dialogu oraz gotowość uczestnictwa w sankcjach.

Niepodzielność bezpieczeństwa oznacza, że bezpieczeństwo jednego państwa jest wypadkową bezpieczeństwa innych państw. Według stanowiska Unii Europejskiej bezpieczeństwo wszechstronne obejmować powinno stabilizację instytucji demokratycznych, rządy prawa, respekt dla praw człowieka, stworzenie gospodarki rynkowej oraz znaczącą współpracę w dziedzinach ekonomii, kultury i ekologii. Koncepcja ta umożliwiła rozpatrywanie problemów bezpieczeństwa we wszystkich jego wymiarach przez jedną międzynarodową organizację.

Przemiany ustrojowe, które dokonały się w Europie po 1991 roku spowodowały znaczące zmiany w konstruowaniu wiarygodnych koncepcji bezpieczeństwa. Stany Zjednoczone oraz państwa zrzeszone w NATO, UZE i UE, zaprezentowały nową wizję przyszłości europejskiego bezpieczeństwa. Jest to koncepcja sprzężonych organizacji²⁹. Według niej najważniejszą rolę w formułowaniu postulatów

²⁹ D.J. Mierzejewski, *Bezpieczeństwo Europy ery...*, dz. cyt., s. 218.

związanych z przyszłością bezpieczeństwa na naszym kontynencie ma Sojusz Północnoatlantycki. Wynika to przede wszystkim z silnej pozycji, jaką zajmuje on w Europie. Na szczycie państw w Waszyngtonie w kwietniu 1999 roku oceniono, że wyzwania stojące przed Europą w dziedzinie ładu polityczno-wojskowego nie mogą być przedmiotem wyłącznie jednej instytucji. Wymagają one wzajemnie uzupełniających się działań wielu organizacji, wiążących kraje Europy i Ameryki Północnej. Dlatego też NATO działa na rzecz nowej architektury bezpieczeństwa europejskiego, która zmierza do osiągnięcia tego celu przez potwierdzenie, że role NATO, OBWE, UE, UZE, Rady Europy uzupełniają się wzajemnie.

Rozwój procesów integracyjnych w Europie rozpoczął proces kształtowania bezpieczeństwa europejskiego, w tym Polski przez pryzmat instytucji integrującej państwa, czyli Unii Europejskiej i jej struktury bezpieczeństwa, jaką jest Unia Zachodnioeuropejska. Początkiem owej tendencji był traktat w sprawie Unii Europejskiej podpisany w Maastricht w grudniu 1991 roku. Kolejnym krokiem urzeczywistniającym ten model bezpieczeństwa w Europie było tworzenie mechanizmu Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa Unii Europejskiej oraz Europejskiej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony.

Współczesne rozumienie bezpieczeństwa międzynarodowego i skuteczność rozwiązań podejmowanych przez instytucje mające na celu utrzymanie i zapewnienie pokoju światowego, wymaga od państw uczestników tych procesów ograniczenia części swoich suwerennych praw w imię wspólnego dobra. Ograniczenie suwerenności jest pochodną procesów globalizacyjnych. Współpraca i wspólne działanie w celu bezpieczeństwa i rozwoju wymaga jednolitego stanowiska państw, wspólnie wypracowanych rozwiązań, często będących kompromisem między suwerenną decyzją państwa, a interesem instytucji międzynarodowej reprezentującej ogół zrzeszonych w niej państw.

Należy jednak zawsze pamiętać, że to właśnie państwo jako najwyższa forma organizacji narodu: *...pozostaje głównym uczestnikiem życia międzynarodowego, posiada zdecydowaną przewagę nad innymi podmiotami*³⁰. Dlatego też *najdoskonalszą dotąd formą zabezpieczenia potrzeb człowieka w zakresie bezpieczeństwa jest państwo*³¹.

W perspektywie długofalowej bezpieczeństwo Polski, w znacznej mierze zależy od zdolności państwa do stawienia czoła wyzwaniom, które wykraczają poza tradycyjnie rozumiane zagrożenia bezpieczeństwa. Wyzwania te są konsekwencją sprzężonych ze sobą procesów politycznych, ekonomiczno-społecznych, demo-

³⁰ *Bezpieczeństwo narodowe Polski...*, dz. cyt., s. 17.

³¹ Tamże.

graficznych i ekologicznych o zasięgu często wykraczającym daleko poza granice kraju.

To przesłanie dla rządzących, gdyż *Musimy (...) nauczyć się żyć w społeczeństwie ryzyka, w świecie zagrożeń i wyzbyć się nierealnych marzeń o pełnym bezpieczeństwie. Bezpieczeństwo absolutne nie istnieje, podobnie jak nie ma absolutnej wolności. Stwierdzenie to nabiera nowych znaczeń w dobie globalizacji, w której nie istnieją już granice, za którymi można się schronić i żyć w pokoju, z daleka od zagrożeń*³².

Bibliografia

1. Aleksandrowicz T., *Terroryzm międzynarodowy*, Warszawa 2008.
2. *Bezpieczeństwo narodowe i zarządzanie kryzysowe w Polsce w XXI wieku – wyzwania i dylematy*, red. T. Jemiolo, K. Rajchel, Warszawa 2008.
3. *Bezpieczeństwo narodowe Polski w XXI wieku. Wyzwania i strategie*, red. R. Jakubczak, Warszawa 2006.
4. *Globalizacja i integracja europejska. Szanse i zagrożenia dla polskiej gospodarki*, red. J. Kotyński, PWE, Warszawa 2005.
5. <http://www.biuletynmigracyjny.uw.edu.pl/Sownik.htm>, *Słownik migracyjny*.
6. http://www.mon.gov.pl/pliki/File/załączniki_do_stron/SBN_RP.pdf, *Strategia Bezpieczeństwa Narodowego* z 13 listopada 2007 r.
7. Huntington S., *Zderzenie cywilizacji, nowy kształt ładu światowego*, Warszawa 1997.
8. Jaroszyński K., *Współczesny wymiar antyterroryzmu*, Warszawa 2008.
9. Karolczak K., *Encyklopedia terroryzmu*, Warszawa 1995.
10. Kowanda C., *Nie przejmuj się, my przejiemy* i P. Stasiak, *Stopy do przydeptywania*, „Polityka” 2009, nr 5(2690).
11. Kuźniar R., *Globalizacja, Geopolityka i polityka zagraniczna*, [www. qdnt.pl/warecka/sprawy/druk/Kuźniar-geopolityka-i-polityka-zagraniczna](http://www.qdnt.pl/warecka/sprawy/druk/Kuźniar-geopolityka-i-polityka-zagraniczna)
12. Mierzejewski D.J., *Bezpieczeństwo Europy ery globalizacji*, Piła 2007.
13. *Migracje: dzieje, typologia, definicje*, red. A. Furdala, W. Wysoczański, Wrocław 2006.
14. *Migracje międzynarodowe, a modernizacja systemu politycznego i społecznego*, red. G. Fir-lit-Fesnak, Warszawa 2008.
15. *Migracja, uchodźstwo, wielokulturowość*, red. D. Lalek, Warszawa 2007.
16. Ministerstwo Gospodarki, *Projekt Polityki Energetycznej Polski do 2030 r.*, Warszawa 2007.
17. Nowak-Jeziorański J., *Polska wczoraj, dziś i jutro*, Warszawa 1999.
18. Pawłowski J., *Broń masowego rażenia orężem terroryzmu*, Warszawa 2004.
19. *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, red. W. Łepkowski, Warszawa 2002.

³² T. Aleksandrowicz, *Terroryzm międzynarodowy...*, dz. cyt., s. 162.

20. *Sytuacja demograficzna Polski – raport 2006-2007*, red. Z. Strzelecki, Warszawa 2007.
21. *Terroryzm – globalne wyzwanie*, red. K. Kowalczyk, W. Wróblewski, Toruń 2006.
22. Tolak Ł., *Materiały rozszczepialne i arsenały jądrowe w kontekście zagrożenia terrorystycznego*, „Terroryzm” 2008, nr 3.

Keywords: National security, international security, globalization, terrorism, the Republic of Poland, the United States, the European Union, the North Atlantic-Pact, the European Union, migration, United States of America

SUMMARY

The article defines the concept of security as a basic need for not only human, but social groups, as well as important the need for States and international systems. Discusses the impact of globalization on international security, as well as Polish presents both challenges and risks, which give shape to the modern widely at safety. Globalization brings many benefits to countries and threats. Is an objective process that poses a serious challenge for the Polish society and the economy. In addition, extensive impact on various global spectrum presents the sphere of human activities (economic, political, social, cultural). This is the question of the impact of the political and international organizations – the military – possible economic development trends of Polish international security.